

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1185 2, 17, 20, 20¹, 25,
72³⁰ IR 106 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

1.1. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 2, 17, 20, 20¹, 25, 72³⁰ ir 106 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas) parengtas siekiant įgyvendinti EEE jungtinio komiteto 2020 m. spalio 23 d. sprendimą Nr. 165/2020 ir 2023 m. gruodžio 8 d. sprendimą Nr. 333/2023. Šiais sprendimais į Europos ekonominės erdvės susitarimą yra, atitinkamai, įtrauktos 2017 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1564 dėl aklių, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti tam tikrus autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (toliau – Direktyva (ES) 2017/1564) ir 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB (toliau – Direktyva (ES) 2019/790). Tokiu būdu plečiamas ratas valstybių, kurioms yra taikomas Direktyvoje (ES) 2017/1564 ir Direktyvoje (ES) 2019/790 nustatytas teisinis reguliavimas.

1.2. Direktyva (ES) 2017/1564 siekiama neregiam, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims pagerinti kai kurių prieinamų formų kūrinių ir kitų saugomų objektų pasiekiamumą ir tarpvalstybinį keitimąsi jais. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos (ES) 2017/1564 nuostatos buvo perkeltos į nacionalinę teisę¹, Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) 25 straipsnio 2 dalis turi būti pakoreguota numatant, kad šioje nuostatoje numatomas teisinis reguliavimas taikomas ne tik Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių narių įgaliotiesiems subjektams, kaip jie apibrėžiami ATGTĮ 2 straipsnio 18 dalyje, tačiau ir Europos ekonominės erdvės valstybėse įsisteigusiesiems įgaliotiesiems subjektams.

1.3. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvos (ES) 2019/790 nuostatos taip pat yra perkeltos į nacionalinę teisę², siekiant išplėsti teisinio reguliavimo taikymą į visas Europos ekonominės erdvės valstybes, kilo poreikis tikslinti ATGTĮ nuostatas, reglamentuojančias meno kūrinio ir rankraščio originalo perpardavimo teises bei turinio dalijimosi internetu paslaugų teikėjų atsakomybę. Pažymėtina, kad šios pataisos nekeičia ATGTĮ nustatyto teisinio reguliavimo esmės, o yra skirtos įgyvendinti aiškinamojo rašto 1.1 papunktyje nurodytus EEE jungtinio komiteto sprendimus, kuriais Direktyvos (ES) 2017/1564 ir Direktyvos (ES) 2019/790, o tuo pačiu ir jas įgyvendinančių nacionalinės teisės aktų nuostatų taikymas išplečiamas į visą Europos ekonominės erdvės teritoriją.

1.4. Projektu taip pat siekiama prailginti ATGTĮ 72³⁰ straipsnio 4 dalyje nustatytą ginčų sprendimo ir tarpininkavimo procedūros terminą, kadangi Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių komisijos (toliau – Komisija) darbo praktika paliudijo, jog norint pasiekti optimalų rezultatą derybose ir kuo objektyviau išnagrinėti ginčą, šiuo metu nustatytas 30 darbo dienų terminas nėra pakankamas.

Nuo 2021 m. iki Projekto parengimo įvyko du tarpininkavimo procesai, kuriems numatytas 30 darbo dienų terminas nebuvo pakankamas. Atsižvelgiant į tai, siūloma maksimalų tarpininkavimo

¹ 2018 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 2, 20, 20¹, 25, 31, 32, 63, 75 straipsnių ir 3 priedo pakeitimo įstatymas Nr. XIII-1840.

² 2022 m. kovo 24 d. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 1, 2, 3, 5, 11, 15, 21, 22, 23, 25, 32, 40, 42, 46, 48, 51, 53, 55, 56, 58, 59, 63, 65, 68, 70, 72-9, 72-10, 72-12, 72-13, 72-30, 72-31, 75, 78, 80, 87, 89, 91, 92, 93, 95, 96 straipsnių, 3 priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 15-1, 15-2, 21-1, 22-1, 22-2, 40-1, 40-2, 40-3, 57-1, 65-1 straipsniais, VIII ir IX skyriais įstatymas Nr. XIV -790.

procedūros ikiteisminio ginčų sprendimo terminą prailginti iki 90 dienų. Tais atvejais, kai paaiškėja naujos esminės aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos ginčo ar derybų šalims iki ginčo sprendimo ar tarpininkavimo proceso pradžios, arba į procesą įstojus naujai ginčo ar derybų šaliai arba Komisijos narys yra pakeičiamas kitu Komisijos nariu, kad nauji procese dalyvaujantys asmenys turėtų galimybę tinkamai pasiruošti procesui, siūloma numatyti galimybę šį terminą pratęsti dar 30 dienų.

1.5. Taip pat Projektu siekiama suvienodinti ATGTĮ naudojamas sąvokas su Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – ANTAPI) naudojama „asmens su negalia“ sąvoka, atsisakant tokių etiškai pasenusių terminų kaip „neįgalusis“ ar „aklas“.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektą parengė Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos grupė (vadovas Deividas Velkas, tel. +370 608 45993, el. p. deividas.velkas@lrkm.lt, tiesioginis rengėjas – vyriausiasis specialistas Aurimas Šimeliūnas, tel. +370 608 45 646, el. p. aurimas.simeliunas@lrkm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

3.1. Pagal galiojančią ATGTĮ 17 straipsnio 7 dalies redakciją perpardavimo teisė trečiųjų šalių autoriams ar jų teisių paveldėtojams Lietuvos Respublikoje taikoma tik tuo atveju, jeigu trečiosios šalies, kuriai priklauso autorius ar jo teisių paveldėtojas, įstatymai numato perpardavimo teisę *Lietuvos Respublikos ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių* autoriams ir jų teisių paveldėtojams.

3.2. Pagal galiojančią ATGTĮ 25 straipsnio 2 dalies redakciją, Lietuvos Respublikoje įsteigtiems įgaliotiesiems subjektams leidžiama šio straipsnio 1 dalyje nustatyto apribojimo tikslais (t. y. padarant kūrinius prieinamais negalią turintiems asmenims) atgaminti kūrinius ar kitus objektus padarant prieinamos formos kopijas ir viešai jas skelbti, įskaitant padarymą viešai prieinamomis kompiuterių tinklais (internete), platinti ir teikti panaudai neįgaliesiems naudos gavėjams ar kitiems įgaliotiesiems subjektams *visose Europos Sąjungos valstybėse narėse*. Lietuvos Respublikoje esantys neįgalieji naudos gavėjai ir įgaliotieji subjektai gali gauti prieinamos formos kopijos kūrinius iš *bet kurioje Europos Sąjungos valstybėje* narėje įsisteigusio įgaliotojo subjekto.

3.3. Pagal galiojančią ATGTĮ 106 straipsnio 4 dalies redakciją, atsakomybė už neteisėtus saugomo turinio viešo paskelbimo ar jo padarymo viešai prieinamo veiksmus netaikoma naujiems paslaugų teikėjams, kurių paslaugos viešai prieinamos *Europos Sąjungos rinkoje* trumpiau negu 3 metus ir kurių metinė apyvarta yra mažesnė negu 10 milijonų eurų, apskaičiuota remiantis 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendacija 2003/361/EB dėl mikroįmonių, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžimo (toliau šiame straipsnyje – nauji paslaugų teikėjai), jeigu nauji paslaugų teikėjai įrodo, kad ėmėsi atitinkamų veiksmų.

3.4. Atkreiptinas dėmesys, kad aiškinamojo rašto 3.1–3.3 papunkčiuose nurodytus teisinio reglamentavimo atvejus sieja tai, kad jie visi teritoriniu požiūriu yra taikomi Europos Sąjungos valstybėse narėse.

3.5. Pagal galiojančią ATGTĮ 72³⁰ straipsnio 4 dalį ginčo sprendimo ar tarpininkavimo derybose procesas negali trukti ilgiau kaip 30 darbo dienų, skaičiuojant nuo ginčo sprendimo ar tarpininkavimo proceso pirmojo posėdžio dienos.

3.6. Pagal galiojančią ATGTĮ 72³⁰ straipsnio 5 dalį Komisijos nariams keliamas ne mažesnis kaip 3 metų profesinės, ekspertinės ar mokslinės veiklos patirties autorių teisių ir gretutinių teisių srityje reikalavimas arba *civilinių ginčų tarpininkavimo (mediacijos)* paslaugų teikimo patirtis.

3.7. Pagal galiojančią ATGTĮ 2 straipsnio 18, 36, 42 dalyse, 20 straipsnio 7 dalies 2 punkte, 20¹ straipsnio 6 dalies 2 punkte ir 25 straipsnyje siekiant apibrėžti asmenį su negalia yra naudojamas terminas „neįgalusis“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų

laukiama:

4.1. Projektu siekiant EEE jungtinio komiteto 2020 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. 165/2020 įgyvendinimo bus praplėsta negalią turinčių žmonių naudai nustatyto autorių teisių apsaugos ribojimo (t. y. galimybės be autoriaus ar kito teisių turėtojo leidimo atgaminti kūrinius ir kitus objektus) tarptautinė taikymo sritis, papildomai į šios išimties taikymo apimtį įtraukiant ir tas Europos ekonominės erdvės valstybes, kurios nėra ES valstybės narės. Taigi, bus padidintos regos negalią turinčių asmenų galimybės gauti legalią prieigą prie jiems adaptuoto legalaus turinio, praplečiant ATGTĮ 25 straipsnio 2 dalies taikymo teritoriją Europos ekonominės erdvės valstybėmis.

4.2. Įgyvendinus EEE jungtinio komiteto 2023 m. gruodžio 8 d. sprendimą Nr. 333/2023, ATGTĮ 2 straipsnio 8 dalies, 17 straipsnio 7 dalies ir 106 straipsnio 4 dalies nuostatų teritorinis taikymas apims ne tik Europos Sąjungos valstybes nares, tačiau ir Europos ekonominės erdvės valstybes.

4.3. Bus prailgintas tiek tarpininkavimo, tiek ikiteisminių ginčų sprendimo procedūrų terminas, numatytas ATGTĮ 72³⁰ straipsnio 4 dalyje, t. y. numatant 90 dienų, bei atsisakant ginčų nagrinėjimui nebūdingo terminų skaičiavimo darbo dienomis. Toks Projekto siūlymas sudarys galimybes ginčo šalims per pakankamą terminą surinkti reikiamus duomenis (įrodymus), o taip pat ir tarpininkams, bei ginče sprendimą priimantiems Lietuvos autorių ir gretutinių teisių komisijos ekspertams priimti objektyvius ir pakankamai motyvuotus sprendimus. Taip pat numatoma galimybė minėtą terminą pratęsti iki 30 dienų, jeigu paaiškėja naujos esminės aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti žinomos ginčo ar derybų šalims iki ginčo sprendimo ar tarpininkavimo proceso pradžios, arba į procesą įstojus naujai ginčo ar derybų šaliai arba Komisijos narys yra pakeičiamas kitu Komisijos nariu. Pažymėtina, kad net ir pratęsus procedūrų terminą, jis lieka sąlyginai trumpas, t. y. nesuteikiantis proceso dalyviams galimybės piktnaudžiauti proceso trukme.

4.4. ATGTĮ 72³⁰ straipsnio 5 dalyje vartojama sąvoka „civilinių ginčų taikinamasis tarpininkavimas (mediacija)“ pakeičiama į aktualią Lietuvos Respublikos mediacijos įstatyme vartojamą sąvoką „mediacija“.

4.5. ATGTĮ 2 straipsnio 18, 36, 42 dalyse, 20 straipsnio 7 dalies 2 punkte, 20¹ straipsnio 6 dalies 2 punkte ir 25 straipsnyje naudojamos sąvokos bus suvienodintos su ANTAPI naudojamosiomis sąvokomis. Pažymėtina, kad ATGTĮ 25 straipsnyje naudojamos sąvokos „neįgalusis naudos gavėjas“ pakeitimas sąvoka „skaitymo negalią turintis asmuo“ yra grindžiamas išimtinai etiniais motyvais ir niekaip nesusiaurina naudos gavėjų, kurių atžvilgiu yra taikoma šiuo straipsniu numatoma išimtis, rato. ATGTĮ 2 straipsnyje nustatyta sąvokos „skaitymo negalią turintis asmuo“ apibrėžtis lieka identiška sąvokos „neįgalusis naudos gavėjas“ apibrėžčiai, kaip tai yra nustatyta Direktyvos (ES) 2017/1564 2 straipsnio 2 dalyje.

4.6. Šio įstatymo projekto įsigaliojimo data nustatoma 2026 m. birželio 1 d., kadangi atsiranda poreikis parengti šio įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų pakeitimus, kurie išvardinti aiškinamojo rašto 12 punkte.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas Projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Priimtas Projektas ir jo įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Projektą, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Projektu siūloma patikslinti šias sąvokas: „elektroninės spaudos leidėjas“, „įgaliotasis subjektas“, „prieinamos formos kopija“ ir papildyti nauja sąvoka „skaitymo negalią turintis asmuo“, kuri yra šiuo metu ATGTĮ įtvirtintos „neįgaliojo naudos gavėjo“ sąvokos atitikmuo. Šios sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka bei yra aprobuoti.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus. Projektas užtikrina tinkamą EEE jungtinio komiteto 2020 m. spalio 23 d. sprendimo Nr. 165/2020 ir 2023 m. gruodžio 8 d. sprendimo Nr. 333/2023 bei Direktyvos (ES) 2017/1564 ir Direktyvos (ES) 2019/790 nuostatų įgyvendinimą.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. gegužės 31 d. turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimą Nr. 734 „Dėl Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo įgyvendinimo“, o kultūros ministras turės pakeisti:

Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2017 m. sausio 27 d. įsakymą Nr. IV-195 „Dėl Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių komisijos nuostatų, darbo reglamento, Tarpininkavimo derybose tvarkos aprašo ir Ikiteisminio ginčų sprendimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2021 m. kovo 25 d. įsakymą Nr. IV-358 „Dėl keitimosi kūrinų ar kitų objektų prieinamos formos kopijomis aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Priėmus Projektą, jo įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto asignavimų nepareikalaus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Projektą atsižvelgta į Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių komisijos rekomendacijas dėl poreikio nustatyti ilgesnius tarpininkavimo ir ikiteisminio ginčų nagrinėjimo procedūrų terminus.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„autorių teisės“, „gretutinės teisės“, tarpininkavimas“ „ikiteisminis ginčų nagrinėjimas“, „asmuo su negalia“, „skaitymo negalią turintis asmuo“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Néra.
